

TARA NOASTRA
FOLIA POPORALĂ A
„ASOCIAȚIUNII“

REDACTOR:

OCTAVIAN COEA.

OC

ȚUPRINSUL:

	Pag.
R. Simu: Tovărășile sau însoțirile	295
Gh. Th.: Din popor	297
A. Dobrescu: Primejdia beuturilor spirtuoase	298
Teodor A. Bogdan: Un sfat poporului nostru	300
Ioan Pop Reteganul: Bătaia lui Dumnezeu	301
Știri	308

Înștiințare.

Rugăm pe toți câți au binevoit să primească această foaie să grăbească cu trimiterea plății de abonament.

Administrația foii „ȚARA NOASTRĂ“.

Cetitorilor.

Pe toți, cărora le ajunge în mâni această foaie îi rugăm să o cetească și dacă o socot de potrivită trebuințelor țărănimii să o răspândească între oamenii noștri dela sate.

Foaia apare săptămânal și o vor primi cetitorii Dumineca.

Abonamentul e pe an 4 cor.

Pe jumătate de an 2 „

Pe trei luni 1 „

Banii să se trimită la Administrația revistei „Țara noastră“. Sibiiu — Nagyszeben. Asociațiune.

Toți cărturarii noștri, mai ales cei în atingere apropiată cu țărănimea — preoții și învățătorii — sânt rugați a trimite acestei reviste articole și știri cari sânt în legătură cu trebile țărănimii. Indesebi primim bucuros articole cu povește economice, precum — și snoave, poezii populare etc. Scriitorii articolelor sânt rugați a se folosi de un grai înțeles de popor, cã să nu fim siliți a supune schimbării în redacție articolele.

Pentru articolele bune dãm și o cuvenită rãsplată bănească.

ȚARA NOASTRĂ

Revista populară

a „Asociațiunii pentru literatura rom. și cultura poporului rom.“

Abonamentul:	REDACTOR:	Redacția și administrația:
Pe un an 4 cor.	OCTAVIAN GOGA	Sibliu (Nagyszeben)
Pe o jumătate de an 2 „		Str. morii, 6.
Pe trei luni 1 „		
Pentru România . . . 6 Lei		

TOVĂRAȘIILE SAU ÎNSOȚIRILE.

III. Unde cum și când să se înființeze tovarășiile?

Dupăce am arătat care este rostul tovarășiilor și felul lor, în cele următoare vom arăta unde și ce fel de tovarășii să se înființeze, de asemenea, cum și când să se înființeze aceste tovarășii.

E lucru firesc că, precum nu ori-ce pom și ori-ce fel de semănături pot să izbutească în ori-ce fel de pământ tot așa tovarășiile. Grâul izbutește mai bine în un fel de pământ, săcara în altul, tot asemenea pomii, vița de vie ș. a. Unele plante însă izbutesc aproape pretutindeni. Așa și unele tovarășii.

Între aceste numărăm societățile de cetire împreunate cu câte o bibliotecă, societățile de cântări, societățile pentru înfrumusețarea bisericii și a cimiterului, și societățile de pompieri.

Din cele economice s'ar putea împământeni în fiecare sat următoarele:

1. *Tovărășiile pentru cumpărarea de mașini, semințe, pomi ș. a.*
2. *Tovărășiile de asigurare a vitelor.*
3. *Tovărășiile de valorizare a produselor economice.*
4. *Tovărășiile de consum.*
5. *Însotirile de împrumut și păstrare (cruțare) așa numite Raiffeisen.*

6. Societățile de înfrânare.

Fiindecă numitele tovărășii sânt cele mai de căpetenie, am putea zice, singurele mijloace cari ne vor scoate din robia neștiinței și sărăciei, este de neapărată trebuință să le înființăm cât mai fără zăbavă în toate satele noastre. Trebuințele și năcazurile cele mai întetitoare din fiecare sat, vor arăta frunțașilor acelora: cu care tovărășie din cele înșirate mai înainte să se facă începutul și cari au să urmeze, rând pe rând. Ca temeiul al tuturor trebuie să se aleagă la început o tovărășie din cele culturale, pentru luminarea minții, și alta economică prin care să se dea îndemn și ajutor înaintării în avere a sătenilor. Din cele economice o *Însoțire de împrumut și credit Raiffeisen* ar fi doară cea mai potrivită pentruca mai târziu să se poată adăposti în jurul ei alte tovărășii.

Despre chipul *cum* are să se urmeze la înființarea tovărășiilor vom scrie cât mai des în această foaie.

Ceice țin cuvântări economice din încredințarea «Asociațiunii» sânt rugați să vorbească și dânșii mai ales despre tovărășii.

Ori-cine a dat ființă în comuna sa vre-unui fel de tovărășie, este rugat să arete calea ce a urmat și pedecile de cari s'a lovit când cu înființarea tovărășiilor cum și peste tot pățaniile bune sau rele din viața tovărășiilor înființate.

«Asociațiunea» a făgăduit și o spune și acum, că ori unde împrejurările sânt priincioase pentru înființarea de tovărășii, și s'ar ivi trebuința de a merge la fața locului un om căre se pricepe la înființarea acestora,— va trimite un astfel de om pentruca să dea sătenilor mână de ajutor la alcătuirea tovărășiei.

Este acum vorba și de alt lucru bun. Anume: dl *Vasile C. Osvadă*, directorul însoțirii economice de magazin și împrumut «*Agricola*» din Hunedoara și redactorul foii «*Tovărășia*», dă sfatul ca noi Românii să în-

ființăm o *Centrală a Tovărășiiilor*, adică o însoțire mare, care să se îndeletnicească în locul întâi cu înființarea și ocrotirea tovarășiiilor de tot felul. Dacă vom isbuti, să facem acest lucru bun, și noi credem că vom isbuti treaba tovarășiiilor nu va mai rămâne baltă. An de an vom putea înființa astfel zeci și chiar sute de tovarășii de tot felul.

În chipul acesta, prin tovarășii, vom porni pe o cale de înaintare și spor în toate, pe calea care duce po-
poarele la fericire.

R. Simu.

Din popor.

Bade, dorul dela tine
Peste multe dealuri vine,
Și așa vine de fierbinte
Că de-aș sta 'n loc m'aș aprinde.

Mândro dorul dela tine
Peste multe dealuri vine
Și nu-l poate opri nime,
Nici Țigan cu cetera
Nici Român cu fluiera
Numai eu cu inima.

Foaie verde leuștean
Cântă cucu pe-un buștean,
Eu zic cucului să tacă
El să suie sus pe-o cracă
Și-așa cântă de mă seacă.

Pe sub lună, pe sub soare
Nu-i ca doru arzătoare,
Că doru unde se pune
Face inima cărbune,
Și doru unde se lasă
Face lacrimilor casă.

Cuculeț, cu peană sură
Vină și-mi ia cartea 'n gură,
Și-o pune mândrii 'n fereastră
Când s'o scula s'o cetească
Lacrămile s'o pornească.

Păsărică din ogor
Nu mă blăstăma să mor,
Că n'am pe nime cu dor;
Păsărică din alac
Nu mă blăstăma să zac,
Că n'am pe nime cu drag.

Cucule pasăre mândră.
Suie-te pe deal și-mi cântă,
Pe cine-i aveă mănție
Cântă-i cum mi-ai cântat mie
— Că-mi trăiesc fără de soție.

Decât să-l las pe bădița
Mai bine să-mi pierd crătinta,
Că crătintă iară-mi fac
Bade nu mai am pe plac.

Culese de *Gh. T.*

PRIMEJ DIA BEUTURILOR SPIRTUOASE.

de Aurel Dobrescu.

Pus-am gândul să-mi fac casă
Dar glăjuța nu mă lasă.

Pentru a vedea urmările îngrozitoare ale beuturilor spirtoase ar fi de ajuns să privim mai cu deamăruntul vreunul din multele noastre sate, unde ca un puvoiu cutropitor să lățește din crâșma jidanului veninul celei mai spurcate vutci pritocite ori fermecate cu fel de fel de anasoane, izme și alte buruieni.

Dar fiindcă asta o poate vedea tot celce nu-i bătut de Dumnezeu cu orbia minții, cred că-i mai cu cale aici să nu ne mărginim la un singur sat, ci să aruncăm o ochire mai pe întregul, să vedem ce „isprăvuri“ face spiritul, pe care învățatul Strâmpele îl numește mai stricăcios decât războaiele dintre împărății, și mai înfricoșat decât ciurma pustiitoare.

Trupul omului, care a apucat în ghiarele beuturii, și-a pierdut toată rânduiala și odihna. Rânza, ficatul, inima, rărunchii, vasele sângelui, crerii, i-se înveninează, i-se pârjolesc.

Doctorul Pippingsköld, care eră și el în tinereță beutor, dar după ce a început a cerceta urmările spiritului, nici nu mai gustă beutura, a zis, fiind vorba despre oamenii cari beau zilnic beuturi spirtoase: „Cei mai mulți dintre ei, dacă după moarte ar putea fi de față când le caută doctorii ficatul, rărunchii, inima, ar putea vedea că și-a scurtat drăguța de viață și s'ar grăbi să le șoptească copiilor săi un sfat bun, să apuce pe altă cale“.¹

Cumcă beutura zilnică îți scurtează viața voi arăta cu două dovezi:

După numărătoarea ce au făcut-o anume pentru treaba asta antistiile țărilor mai mari s'a aflat, că în vremea când dintre oamenii de rând mor între anii 45 și 55 o sută de inși, dintre cei cari vând beuturi spirtoase mor în aceeaș vreme 160 de inși.² A doua dovadă:

Tovărășiile mari de asigurare, dacă vrei să te faci părtaş la ele, pentruca, — plătind pe an o sumă anumită de bani — după moartea ta să capete copiii tăi cu ce să poată trăi, te întreabă că beutor ești, ori nu beai de loc. *Dacă ești beutor* (nu bețiv, că atunci nu te ia de loc), plătești un slot și nouăzeci, dacă

¹ Öfver brännvinets vanliga biämnen. Diskussion förd vid Finska Läkaresällskapets 2: ne sammanträden 1884 p. 4, 5. La Helenius op. cit. p. 126.

² Helenius, op. cit. tabela dela pag. 135.

nu beai de loc, plătești numai un zlot și cincizeci, pentru că tovărășiile astea au văzut din pățania unui lung șir de ani că omul, care bea zilnic de bună seamă „moare cu zile”.¹

Moartea înainte de vreme ne-o aduce beutura parte prin aceea că, dupăcum am văzut, ne slăbește, parte fiindcă ne face nerăbdurii împotriva boalelor de tot felul.

Doctorul Adams ne arată că pe timpul când bântuia în 48 ciurma în Glasgow (Scoția) dintr'o sută de oameni beutori muriau 90, iar dintr'o sută de nebeutori numai 19, așa încât zice doctorul Adams că în vreme de ciură să se scrie pe ușa crișmelor: „aici se vinde ciură”.²

Și mai îngrijitoare ni-se vor înfățișa urmările beuturilor spirtoase dacă le vom privi în viața unei țări.

Beuturile spirtoase nu numai că înmulțesc tagma sărăntocilor, umplu temnița, spitaturile, căsile de nebuni și progadiile, ci locuitorii țării cheltuesc pe beătură o sumă cu mult mai mare, decât pe mâncare.

Așa în Statele-Unite din America, unde trebuie să fi tot cu banu în mână dacă vrei să nu mori de foame, pe mâncare s'au cheltuit într'un an numai 302 milioane, iar pe beuturi 963!!³

*

Dupăce am arătat pe scurt că tot ce se zice spre lauda beuturilor spirtoase: că te-ar întări, ori te-ar încălzi, ori ți-ar „ține de foame”, e numai o poveste fără temei, dupăce dimpotrivă am văzut că-ți slăbește rânduiala trupului și a minții (crerii), și dupăce știm câtă nenorocire aduce pe capul omului, din câte gospodării alungă sporul și bunăstarea, pustiindu-le și sărăcind ori pustiind astfel sate, ținuturi, țări întregi, să ne închipuim acum că avem înaintea noastră un om care îi frate de cruce cu „porția”, și acum a cetit tot ce s'a scris aici despre beătură. Să ne închipuim că-l întrebăm: măi frate, dupăce vezi acum că beutura e un diavol așa de primejdios, mai da-ți-vei tu banii pe otrava jidanului (și a dracului)?

Acest om iată ce va face: In el se va naște o luptă crâncenă între mintea, care-i zice: *beuturile te vor prăpădi*, și între poftele trupului cari îi vor zice: *dă-ne să bem*; iar el, dacă îi va

¹ Helenius op. cit. pag. 78.

² Helenius, op. cit. pag. 147.

³ The Temperance Movement (1880) p. 232, apud. Helenius p. 286, 286.

fi mai tare mintea decât poftele, adevărat dacă va fi *om cu minte*, va căuta cum să se mântuiască de beutură, dacă însă mintea va fi răpusă de poftă va bea mai departe, și se va ticăloși.

Pe acest din urmă numai deplânge îl putem, celui cu-minte însă îi vom arăta în scrisoarea următoare cum s'ar putea scăpa de primejdia beuturilor șirtuoase.

UN SFAT POPORULUI NOSTRU.

Cu gând bun și cu inimă stăpănită de cea mai sinceră iubire de frate, îmi iau condeiul pentru a scrie câteva povețe, în credința că frații țărani dela sate și orașe. Cetindu-le numai învățături vor câștiga.

Știm că pe vremea iobăgiei, oamenilor muncitori le erau oprite podoabele, nu le era iertat a umbla nici în chemași de bumbac, nici în haine de mătăasă sau rochii de barșoane, ci fiecare stăpână a casei era datoare a se îngriji de îmbrăcăminte pentru ea și căseni, așa, că ea trebuia să le țese, să le croiască și să le coase. Au trecut acele vremuri atât de grele și în locul lor a sosit timpul când fiecare face cum îl taie capul.

Astăzi nimenuia nu îi stă în drept a-l opri pe cineva, ca să nu umble cu haine de jolgi, bumbac, cu cisme cu tureci tari, cu nădragi de barșon, iar femeile în chemași de *batiz* cu năframa de mătăasă, cu păpuți de lac sau jievrou. Fiecăruia îi stă în drept a se îmbrăca cum vrea și cum îi place și e cu atât mai rău!

Să întrebăm moșnegii noștri mai rămași în viață, că oare mai bine e acuma, când sclipim de lăcuș și ne legănăm de săraci, sau atunci când hâmbarele, grajdurile și ogrăzile ne erau pline de bunătați iar oamenii noștri se indestuleau a purta cămașă de cânepă și de multe-ori chiar de călți (buci), iar în cap cușmă de miel și în picioare opinci legate cu ațe de cânepă.

Zic oamenii, că atunci așa a fost lumea, azi însă toată lumea e mai mândră, și așa ar fi o rușine pentru neam, dacă ne-am lăsa mai pe jos ca alții. Zic, dar nu e lucru cu minte, ca de gura lumii să-ți lași frumosul port original românesc, și să îl schimbi cu straie străine, cu haine și cartoane jidovești. Oare nu i-ar stă mai bine și mai frumos poporului nostru dacă ar ține cu mai multă căldură și sfințenie la vrednicul port românesc, care dacă nu îl va împușca cu câte mirozenii cumpărate de prin bolțile străine, ar fi și mai trainic și mai ieftin. Să lase deci frații țărani, obiceiul ce au luat, de a imita pe domni, îmbrăcându-se în haine „domnești”, căci până nu se vor lăsa de acest obiceiul costisitor nici de sărăcie nu vor scăpa.

Să arunce poporul nostru straiele cumpărate dela străini și să îmbrace cojocul și peptarul românesc, iar în locul nădragilor să tragă cioarecii țesuți de nevestele lor. Când vezi că scăderea inteligenței de a umbla după „modă”, s'a încuibat și în sinul

masei poporului nostru, o durere necunoscută îți invăluie inima — prevestind — sărăcia și pierirea poporului nostru.

Mai de mult eram cu mai puțină cunoștință de carte, dar cu mai multă inimă și sinceritate față de limba și portul moștenit dela moșii strămoșii noștri. De s'ar fi lăsat și părinții și moșii noștri de a fi seduși de așa numitele curente de modă, de mult s'ar fi prăpădit nu numai limba noastră românească ci poate chiar și numele de român.

Să lăsăm la ceia ce au cu ce purtă „moda“ să o poarte ei, căci a lor li-e portul, iar ai noștri să-și poarte portul moștenit, căci:

„Bine-i stă mândrei gătată
Cu hainele dela șatră,
Dar mai bine iar ședeă
Dacă și le-ar face ea“.

Iar văzând fetele noastre sclipind de pompă și privind la grajdurile goale și ogrăzile ce mai înainte erau pline de vite și galițe, nu cu tot dreptul să le descânti:

„Rele zile-am ajuns doamne
Că toate fetele-s doamne
Părinții le mor de foame“.

Să ținem deci cu mai multă sinceritate la portul nostru strămoșesc, căci numai așa vom putea ajunge zile mai bune, și mai bine cuvântate de Dzeu, de oarece nimic nu ne ruinează moralmente și materialmente mai tare, ca fudulia, mândria și pompa, cari toate ne împing la ruină și sărăcie.

Bistrița.

Teodor A. Bogdan.

BĂTAIA LUI DUMNEZEU.

(Sfârșit).

Vara să sculă colo pe la prânzul cel bun. Măsa-l așteptă cu mămăliguța caldă, cu lapte dulce, cu smântână, cu brânză, cu ce-i cerea inima. Apoi se mișcă a lene de colo până colo, până-i ieși bine somnul din cap. Dup'aceea o croiă oblu la uliță, unde dă de copii; și se jucă până-l rupea foamea, ori alergă la pârăul morii la scăldat. Acolo se deprindea la fel și fel de năzdrăvenii, să se urce prin arini și prin sălci la cuiburi de paseri, să deprindea în aruncatul cu pietri, dând după ratele și găștele, ce erau p'acolo. Intr'atâta-i luase groaza găștele și ratele, de îl cunoșteau de departe, ca pe uliu.

Minteni-minteni venea la lelea Firuța câte-o muiere la pâră: Copilul dumitale mi-a schiopat o găscă, ori: Toderică mi-a omorât o rață, ori: ficiorașul d-tale mi-a schilăvit un purcel... Iar lelea Firuța pe toate le împacă; la una-i da o legătură de brânză, să nu mai facă gură pentru un lucru atât de mic; la alta-i da un șold de porc, la alta un blid de urdă, la alta o legătură de fărină... și pacea eră gata.

Lui badea Petre nu-i mai făcea ea supărare cu povești de acestea, că are el destul lucru și destulă învăluială cu gospodăria; pe Toderăș însă-l mustră „groaznic“, când erau num'amândoi: „iar ai aruncat cu petri, ștregarule, de a-i schiopat o găscă! Acum te spun la tată-to!“ — Atunci Toderăș se *drâmboia*, se făcea supărat, se șcancea (se făcea că plânge) iar mă-sa numai decât îl îmbună: „noa, taci, dragul mamei nu mai plânge, că nu te spune mama, dar iată-ți spun, mai mult să nu schilăvești găștele oamenilor, că doară și lor l'i pagubă...“ N'ar fi vrut lelea Firuța, pentru cât bine-i în lume, să vadă pe Toderică supărat, deci îl mângăia și-l îmbună cum știa ea mai frumos, să-i treacă supărarea și să mânance „puiul mamei“ să prindă putere.

Așa trăia Toderică vara 'ntreagă, iar de cătră toamnă sburătoria toți pomii vecinilor. Și eră meșter în aruncatul cu peatra! Țăluia mărul, care i-l arătai!

Pentru astfel de năzdrăvenii iarăș da lelea Firuța legătură de brânză și blide de urdă.

Iarna avea Toderăș alt lucru: ghiata și săniuța erau două lucruri, pe care el le știa mai bine decât toți copiii din sat, de-l puneă tată-so să-i ajute la încărcat de gunoiu, aruncă de două-trei ori cu lopata ori cu furca și aleargă-n casă, ori că i-se desleagă o opincă, ori că i-o sărit nu știu ce într'un ochiu, ori că teacă, ori că pungă, nūmai să se vadă scăpat de muncă, cu ceva *podoimă* (podoimă = pretext). Apoi atăta-l mai vedeă tată-so că mă-sa numai decât îl desbracă, și-l puneă în pat cald, să nu-i fie ceva rău la Toderică al mamei.

De ziceă badea Petre, că așa nu-i vine la socoteală, cum crește copilul fără să pună osul la ceva; lelea Firuța-l trăgeă de o parte și începeă la el: „Da ai tu minte bărbate? Dar de *infulicat* (a infulică = a ridică ce trece peste puteri) la gunoiu is oasele lui? Doară vezi că-i *numai canură*...“ (Eu un proverb: „E numai canură = e pospoiă, nu e indesaț, tare, voinic de purtat greutate!).

Așa crescū Toderică până fū de 12—13 ani. Atunci se rușină el singur a mai *bate lela* cu copiii pe uliță, (a bate lela = a umblă în nimicuri, fără ceva lucru) că cei de vârsta lui toți erau la vite ori la alt lucru, deci luă și el băta 'n mână, traista plină de merinde de-a umăr, și merse să păzască boii la pășune, cu alți copii de vârsta lui. Dar nici acolo nu făcea cea ispravă mare. Mai mult grijiau alți copii de boii lui, decât el, iar mă-sa le da și acelora câte ceva, mai una, mai alta, ca mamele cele bune și avute, pe lângă că el împărția merindea cu ei, că el ducea merinde tot ca pentru trei.

Umblând la boi învăță Toderică câteva lucruri frumoase și bune: a zice 'n fluer, a jucă și a fumă. Fluer îi cumpără tată-so, că așa se cade la bouari, a jucă și a fuma învăță dela alți copii mai mari. Acum eră fecior deplin! Punga tot plină-i eră de tutun și de hârtiuțe, suceă șugările mai repede decât orice flăcău și

trăgea una după alta și mai da și altor copii, ca să-i adepă boii și să-i întoarcă, când vrea să fugă de muscă:

Când veni toamna, de se adunară vitele de pe câmp în grajduri, Toderică eră deprins bine la aceste lucruri: zicea în fluera de gândeai că cu fluera 'n mână l-a făcut mă-sa; jucă ca un călușer și fumă ca un Turc, trăgea fumul afund în piept apoi îi da drumul și pe gură și pe nas.

De aci 'n colo în toate sările eră prin șezători și nu venea acasă până noaptea târziu. Prin șezători mai învăță un lucru bun: prinse a bea vinars, cum îl imbiau și ademeniau feciorii cei mari. Astfel el să deprindea încet-încet la toate lucrurile cele... rele.

Dacă-i zicea tată-so vr'odată, că la ce mai merge 'n toată seara pe uliță, că-i numai copil încă, atunci numai decât începea lelea Firuța: „Doară știu că n'a cloei pe tăciuni, ca noi!? Lasă-l să-și petreacă, că așa-și petrec „feciorii!“ Că eră doară fecior mare, că umblase o vară la boi!

Dar cu de aceste Toderică se strică cu desăvârșire. Nu eră încă de 17 ani și bea vinarsul ca apa, fumă tutun zi și noapte, eră perit la față, ochii-i erau intrați în cap, tot brezde vinete pe sub ochi, slăbit, leșinat, verde la față ca iarba, de gândeai că bolește.

Vezi că nedurmirea și ștregăriile îi săcară măduva de tinăr!

Prietini aveă destui, că cine să-și aibă prietini, dacă n'a aveă Toderică, feciorul celui mai avut gospodar, al lui Petrea Păuneștilor; dar aveă tot prietini de aceia, cum zice cântarea:

Așa zic prietini mei
Ce-oiu aveă să beau cu ei
Apoi să mă las să piei!

Și el aveă bani mereu, că doară mă-sa minteni-minteni îi da câte-o coroană-două, c'avea de unde.

*

Când eră Toderică de 18, căzū greu bolnav la pat. Nu putea mânca, nu putea bea, tușea o tusă seacă, răgușise-n grumazi, eră săc și rece ca un strujan despoiat de foi. Mă-sa plângea la capul lui: Vai de mine și de mine, ce m'oiu face, de n'oiu aveă parte nici de Toderică?

Badea Petre își frângea mâinile, umblă ca prin pământ, nu știa ce să înceapă. În năcazul lui cel mare se duse, unde merge orice creștin, când dă de ceva rău, — se duse pân' la preotul și-l rugă se ostenească până la el să cetească lui Toderică, că uite din chiar senin a căzut la pat și tușește de să prăpădește.

Și se dușe preotul, și-i ceti, dar după ce găta cu cetitul, spuse lui badea Petre și la lelea Firuța așa: „Dragii mei, bună-i și sfântă ruga lui D-zeu sfântul, dar mie mi se pare, că feciorului trebuie să aduceți doftor, și încă un doftor priceput, că mie nu mi se pare de tusa lui și de răgușala lui. Mergi deci frate Petre, la târg și spune unui doftor ce-i și cum e cu Toderică al

dtale, și-l adă 'ncoace. Încă azi să mergi, ca nu cumva mâne se fie prea târziu.

Se spăimântară bieții creștini de vorbele părintelui, lelea Firuța prinse a se bocî ca după mort, badea Petre își frecă mâinile; dar preotul le spusese numai adevărul, numai aceea ce eră dator să le spună, ca un om învățat și cuminte, ce eră. Dar lelea Firuța, bocindu-se aci între preotul, sbieră cât o luă gura, că ea nu se învoește odată cu capul, ca să vină la copilul ei doftori, că neam de neamul ei n'a fost pe la doftori. Badea Petre clătia din cap și stă buimăcit, de cine să asculte? Preotul zice doftor; femeia-i zice — nu doftor!

Peste câteva minute satul eră plin, că Toderică a lui Petrea Păuneștilor e atât de bolnav, cât chiar părintele, care i-a cetit, le-a spus să-i aducă doftor din oraș, că atâta-i de slab, de nu mai este nădejde, fără doftor; ba unii spuneau că Toderică trage de moarte, ba unii că a chiar murit. Muerile prinseră a veni cu droaia la lelea Firuța, fiecare câte cu o vorbă bună, fiecare câte cu un sfat înțelept.

Una-i zicea: Nu te teme, Firuță, că mai rău a fost bolnav omul meu; își rupsese un picior de abrustul, și vezi-l că iar e om?! Alta-i spuneă: Cearcă numai cu lapte dulce fiert proaspăt cu unsoare de găscă, că acela moaie tusa și vindecă amorteala. Alta iarăș ii zicea, că nimic nu-i mai bun decât hreanul ras și amestecat cu miere de stup. Și câte și mai câte doftorii ii spuneau femeile, și lelea Firuța toate le cercă, numai de doftor să nu auză, că doftor e cel de sus, iar la doftori de prin orașe neam de neamul ei n'a umblat.

Dar în cele din urmă totuș, la vre-o câteva zile, își luă badea Petre inima în dinți și merse la doftor fără știrea lelei Firuța. Și spuse el doftorului din fir în păr tot ce-i cu Toderică. Și luă pe doftor cu el, îl puse în sanie și pân' acasă la badea Petre nu se opriră:

Toderică zăcea dus. Doftorul îi pipăi mâna, îi ascultă resuflarea, puse urechea pe pieptul lui, îl ascultă cum tușește și scrise ceva, pe un petec de hârtie de trei degete de lat, și-i zice lui badea Petre: Să meargă un argat călare numai decât la spicerie în oraș, colea pe cina cea bună poate fi îndărăpt; eu nu merg de aci până mâne, rămân la domnul părinte. Când va soși argatul, cu ce-i scris pe țidula asta, să vii după mine la părintele. De mâncare să nu dați feciorului numai lapte călduț, de beut tot lapte, de va cere.

Cu vorbele aceste merse doftorul, îngândurat, la părintele, iar badea Petre puse numai decât un argat călare, care sbură până la oraș.

* * *

Din ce poate să-i fi venit la feciorul bocotanului (țaran avut) o boală așa grea părinte? întrebă doftorul pe preot, după ce-și dădură bună vremea, ca buni prietini, ce erau. Nu cumva Petru Păuneștilor, avut fiind și sgârcit, a pus feciorul la muncă prea

grea! Că feciorul acela n'are o plămână și cealaltă încă-i ca dusă. Mult, dar mult zic, de va mai putea trăi până la primăvară că nu-i nici un modru. Așa-i de intrat răul în el, cât numai pela spitalele din orașele cele mari mai vedem câte unul, așa de sdruncinat la sănătate. Auzi, părinte, pe sate nici nu credeam, că pot da de un așa bolnav. Ce spui dumniata, din ce să-i fi venit? Nu cumva din ștregării?

— Ai găcit, doctore, ai chiar găcit. El a fost dragul mării. Toate-i erau iertate, numai să nu se supere cumva puiul mării. La școală nu-l deteră nici batăr aici în sat, ca să nu dea scumpul mării de ceva greutate! la lucru nu l'au pus, că doară eră scumpul mării, d'aurucul mării; de tinăr se învăță la fumat de tutun și la beut de holercă și la petrecerea nopților în șezători și pe la beuturi.

Acum iacă urmarea!

— Așa, părinte așa! Apoi, ține minte, că doftorul va fi de vină, că nu i-a dat leacuri de cari vindecă, ci de cari omoară. Am mai pățit de aceste!

Colo pela cina cea bună veni badea Petre la părintele după doftor, că sosise argatul cu doftoriile din oraș. Și merse doftorul cu preotul acolo, și mai căutară pe Toderică și mai imbunară pe bieții creștini: „puterea lui Dzeu este mare, El dă și El ia boalele, noi trebuie să cercăm, cât ne slujește priceperea. Dați din doftoriile aceste de trei ori pe zi câte o lingură. Iar de mâncare-i dați numai lapte călduț, ori zamă de găină. De beut încă-i dați numai lapte dulce.

— Dar câte o leacă de holercă? întrebă lelea Firuța.

— Nici un strop! răspunse doctorul.

— Nici indulcită cu miere de stup?

— Nici!

*

Pe la Dumineca Floriilor toată lumea eră la biserică, să audă slujba cea sfântă și să aducă acasă salce sfintită, care-i bună să afoim în grajduri și în casă, când e vreme grea. Numai din casa lui Petrea Păuneștilor nu eră nimenea la biserică, în aceea zi sfântă.

Afară eră frumos, soarele luciă și încălzia, musculițele esiau din ascunzătorile lor de peste iarnă, firicele de iarbă își arătau colțul pe dealuri și prin grindini, paserile ciripiau vesele, mișii jucau. Toată firea aveă sărbătoare, sărbătoarea Floriilor, numai în casa lui Petrea Păuneștilor eră plâns și jale. Nici badea Petre, nici lelea Firuța nu vedeau soarele cel frumos, nu vedeau firea cea veselă, ei vedeau numai pe Todoruțul lor cel scump și drag, care se stinge, numai poate vorbi, răsufală numai din când în când, își deschide ochii numai rar pe câte o clipă, apoi iar îi ține închisi ceasuri întregi; tot e rece ca un sloiu de ghiată, numai la inimă mai are o leacă de căldură. Și aburul, ce-l scoate din gură, e rece.

E ca dus bietul fecior. Când eră cruce-amiazi, eră rece de tot. Badea Petre plângea ca un copil mic, lelea Firuța se

boceă cât o luă gura: „Mi l'au mâncat doftorii, că până nu aduce doftor, nu-i eră așa rău, dar din minuta ce-mi intră doftoru în casă, viața copilului se imputină văzând cu ochii. Fie de capul cui mi-o nebunit omul să meargă după doftor!“ Și-și smulgea părul, biata muiere și blăstămă cât o luă gura, blăstămă pe doftori și pe cei ce nebunesc oamenii, să meargă la doftori. — Cănele urlă a pustii p'afară, argații umblau numai pe vârful degetelor. De nu erau ei, ar fi putut și bieteze vite muri de foame și de sete, că nici badea Petre, nici lelea Firuța, nu aveau cap a se gândi la ele; ei numai se văietau și plângeau și blăstămau pe doftori și pe cei-ce nebunesc oamenii să alerge pela doftori.

Petrea Păuneștilor e de tot schimbat de când i-a murit feciorul. Numai lucră nimic. Stă ceasuri întregi răzămat cu cotele pe masă și cu capul în pumni. Nu să uită, ce fac argații și ce nu fac; ce fac ei — e făcut, ce nu fac ei — nefăcut rămâne. Dacă pe badea Petre-l prinde urâtul a stă închis în casă, își ia pălăria și iasă la drum și merge fără țantă. Altădată se trezește că-i la moară, ori la biserică când nu-i nime pe acolo. Dacă-l chiamă cineva, ascultă ca un copil bun, merge și face ce i-se zice. Nu mai are cap de gândit, nu pricepere și voință. Unii oameni l'au chemat la jidanul, și s'a dus; și i-au închinat se beie, și a primit, și l'au mai imbiat, și iar a beut, până nu s'a putut duce dela jidanul, de a dormit acolo. El care în viața lui nu călca pragul jidanului, de când i-a murit feciorul minteni minteni e peacolo, numai să-l cheme cineva. Azi așa, mâne așa, până se deprinse a merge și singur; plecă de acasă în nesimțire și numai se treziă că-i la Jidan.

Lelea Firuța încă-i schimbată de tot, de când i-a murit feciorul. Nu-i zi să nu meargă la cimiter să plângă pe mormântul lui. Dacă o insoția vr'o cumătră, i-se mai ușură sufletul, că mergând și venind dela groapă, aveă cui spune, cum doftorii i-au omorât feciorul cu zile și cum numai popa a cumpănit pe omul ei să meargă pela doftori, pe unde neam de neamul ei n'a umblat. Dacă o chemă vr'o muiere la un păhar de beutură, ca să-și mai întărească cea fire, la început să cam codeă, dar când îi spuneă: „deci vină, să cinstim un păhar de vin de sufletul lui Toderică“, cum auziă aceste vorbe, plecă capul și se supunea.

Așa merșeră trebile cât fū văruta de mare. Ce lucrară argații, fū lucrat, ce nu — nelucrat rămase până în ziua de azi.

Dar un lucru, pe care-l faci și azi și mâne, ți se preface în fire, vine ca o boală, de care cu greu te poți mântui.

Așa fū și cu badea Petre și cu lelea Firuța. Incetul cu incetul se deprinșeră cu beutura. Băgară de seamă că dacă beau, mai uită din supărări, deci se făcură beutori de cei mari. Soți la beute se aflau destui, cari tot mereu le ceterau în cap. „Românul de bucurie bea, de supărare bea, că de n'ar bea — ar nebuni, l'ar omori gândurile și supărările“. Și ei ascultau, clătiau din cap și beau tot mereu. Jidanul, de altă parte, sta la pândă ca lupul, să vază o oaie rătăcită din turmă, departe de ochii

păstorului, să o înhațe, să o sugrume. Și badea Petre și lelea Firuța erau două oi rătăcite acum, și jidanul eră lupul, care le pândia să le sugrume — încet încet, să le sugă sângele, adecă să le pună mâna pe ce au.

Jidanca eră mare meșteră intru prinderea pradei. Ea când vedeă că intră badea Petre ori lelea Firuța la ei, îndată le eșia înainte, le da bunăziua, îi așeză pe scaune, se puneă cu ei la vorbă: „Așa, zeu, dragii mei, Dumnezeu bate tot pe omul cel mai de omenie. S'a pus, cine a' putuț, și v'a luat mîntea din cap și ați adus doftorul la bietul melenaș. (melean-flăcău; melenaș-fecioraș, flăcău mai tinăr), că să-l stângă cu zile dintre cei vii. Dar doftor i-a trebuit lui? Dar jupânul gazda meu, n'a bolit de o ureche mai un an incheiat, dar doară i-am adus doftor? Feri Doamne! Și eu n'am bolit mai an, hăt o iarnă întreagă, dar am adus doftor? Feri Doamne! Doară doftorii, știu numai să-ți taie mâna de te doare, să-ți scoată ochiul, de te doare, ori să-ți deie otravă să te omoare, decumva ai ceva boală din lăuntru, o vătămătură, bunăoară. Baremi de v'ar fi luminat Dumnezeu mîntea să nu-i dați otrava, care v'a scris-o doftorul!

Cu vorbe de acestea ținea Jidanca pe bieții creștini; ei la început plângeau, apoi ea — inimă bună, ca să nu-i vadă așa supărați, îi imbiă, mai cu holercă, mai cu vin mai cu bere, ba și de mâncare le făcea, le frigea pui ori altă carne și ei stau cu zilele deplin și mâncau și beau la Jidanul. — „E păcat de Dumnezeu să vă mai trudiți ziceă Jidanca, v-a dat Dumnezeu avere destulă, puteți trăi din gata și de ați trăi o mie de ani.“

Și ei se aflau mângăiați de vorbele cele blânde ale Jidancei, și-i dau crezământ și se lăsau înșelați. Apoi, dacă prindeă o leacă de curagiu, adăpă pe toți, cei-ce se nimereau în crăsmă.

Mergând lucrul așa, ei cheltuiau pe de-o parte tot mereu și mult, argații furând pe de altă parte tot, pe ce puteau pune mâna, — și mâna puteau pune pe tot, ce le vedeau ochii — în scurtă vreme se văzură fără vite, apoi cu bucate tot mai puține și mai puține, în urmă-și vândură uneltele și acareturile de muncă, și mai în urmă prinseră a vinde loc după loc, ogor după ogor luncă după luncă, mai fără nici un preț; le da la cine le cerea și cu cât îi imbiă. În urmă rămaseră numai cu casa și cu grădina.

Dar ei tot nu se deșteptară din somnul cel de moarte, în care căzură. Oamenii cei buni nu cutezau să le mai zică ceva, că se făcură dârzi de atâta beătură; iar oamenii cei lacomi de a aveă moși ca de pomană pândeau privilegiul să-i vază țepeni de beți, apoi începeau a face târg cu ei. Pe asta cale rămaseră, cum zic, numai cu casa și cu grădinile. Banii toți mergeau la Jidan.

Cercat-o 'ntr'un rând preotul să desmântă pe Petrea dela beătură, să-l întoarcă în cărarea creștinilor, dar și-a aflat omul.

Că Petrea, asumuțat de Jidancă, răspunse preotului așa: „Părinte, dă-mi mie bună pace, că pace-ți dau; adăți aminte că numai odată te-am ascultat, când ai zis să aduc doftorul, și

m'oi căi până oi pune mâna pe piept. Dar știu eu de ce ai cumpănit pe doftor să-mi omoare copilul, unde nu l'am dat la învățătură să-ți iee vre'o fată de pe cap; dar decât cusceru cu dumniata, mai bine așa cum am ajuns și cum sânt!"

Preotul incremeni când văzù cât e de schimbat bietul creștin, îi erà milă de el, dar n'aveà cu cine să înțelege; se căi că și-a prins vorbă cu el.

Acum nu mai trăește nici Petrea Păuneștilor, nici lelea Firuța, muerea lui. Pe el l'au aflat țapăn, înghețat în omăt, dinaintea casei lui. Ea a murit nebună la vre-o jumătate de an după el. Că după moartea lui Petrea, se scula Jidanul cu judecată și adevărind, că Petrea-i rămase dator sume mari de bani, luă casa cea frumoasă, ce erà pe grădina cea mare, dinpreună cu amândouă grădinile cele din sat. Legea, ce-i drept, judecă că până va trăi lelea Firuța, ale ei să fie toate, dar n'are voie a le vinde, că — îndată ce închide ea ochii — sânt ale Jidanului. Ea, parte de supărare după copil și după bărbat, parte văzându-se fără avere, numai suferită în casa ei, — ea, care cu câțiva ani mai înainte fù cea mai avută în sat; mai păzindu-o și Jidanul din beutura, ca să se scape mai curând de ea, nebuni și alergă dealuri și văi, până o aflară țapănă în cimiter, pe mormântul lui Toderică.

Azi e crâșmă jidovească în casele cele frumoase ale lui Petrea Păuneștilor din capătul satului. Iar pe grădinile cele două din sat a făcut două case și și-a așezat în ele doi feciori.

Vedeți, cum vine bătaja lui Dzeu? Și cine fù aci vinovat, la toate câte vi le-am spus?

ȘTIRI.

În satul Vaca se țin regulat prelegerile populare plănuite. Duminecă, 28 Aprilie, s'a vorbit despre îngrijirea pomilor, stirpirea gândacilor și a vermilor de poame și despre nimicirea șoarecilor de câmp. Țărani ascultători peste 100. S'a făcut înțelegere pentru tovărășie de asigurarea vitelor, rămânând să se facă scrierea și prețuirea vitelor din comună. Din Brad a fost prof. Dr. I. Radu. Folosirea bibliotecii merge înainte. În sala de cetire peste 30 de țărani.

Nu e tot așa nici cu prelegerile, nici cu cetirea în celelalte comune, unde s'a dat planul prelegerilor din acest an. Ba nici în Brad, unde și prelegerea din 28 Aprilie a rămas, căci până după 12 n'au ieșit dela sf. biserică, — intrând firește după 10.